

ПОДІЇ. ЗАХОДИ. КОМЕНТАРІ

ЦВК встановила результати виборів в одномандатному виборчому окрузі № 198

АКТУАЛЬНЕ ІНТЕРВ'Ю

**Олег Діденко:
Довіра до ЦВК – це довіра до виборів і до влади загалом**

УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА

ЦВК долучилася до процесу вдосконалення Виборчого кодексу

ЖОВТЕНЬ 2019 OCTOBER

ВІСНИК

ЦЕНТРАЛЬНОЇ ВИБОРЧОЇ КОМІСІЇ

КОМЕНТАРІ НАУКОВЦІВ

РОЗ'ЯСНЕННЯ ФАХІВЦІВ

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

ОЦІНКИ ЕКСПЕРТІВ

ЗВОРОТНИЙ ЗВ'ЯЗОК

ОСВІТНІ ПРОГРАМИ

АКТУАЛЬНІ ІНТЕРВ'Ю

ПРАВОВА КУЛЬТУРА

ЗВ'ЯЗКИ З РЕГІОНАМИ

ТЕМА НОМЕРА

**В УКРАЇНІ СТАРТУВАВ ВИБОРЧИЙ
ПРОЦЕС ПЕРШИХ МІСЦЕВИХ ВИБОРІВ
у 86 об'єднаних
територіальних громадах**

ЗМІСТ

ЖОВТЕНЬ • 2019

З ОФІЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ

В Україні стартував виборчий процес перших місцевих виборів у 86 об'єднаних територіальних громадах **6**

ЦВК затвердила Календарний план з підготовки та проведення перших місцевих виборів **7**

ЦВК встановила результати виборів в одномандатному виборчому окрузі № 198 **8**

ПОДІЇ. ЗАХОДИ. КОМЕНТАРІ

Робоча зустріч членів ЦВК з делегацією ОБСЄ **14**

Міжнародна фундація виборчих систем (IFES) в Україні продовжить співпрацю з ЦВК **15**

Впровадження сучасних технологій у виборчі процеси в Україні **16**

Презентація модельного вебресурсу ТВК на місцевих виборах **17**

Громадянські та політичні права в Україні **18**

У ЦВК обговорили забезпечення гендерної рівності та інклюзивності виборчих процесів **19**

АКТУАЛЬНЕ ІНТЕРВ'Ю

Олег Діденко: Довіра до ЦВК – це довіра до виборів і до влади загалом **10**

ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА

ЦВК долучилась до процесу вдосконалення Виборчого кодексу **20**

Доступніші вибори: спрощення порядку тимчасової зміни місця голосування **21**

ВИБОРИ ЗА КОРДОНОМ

Загальні вибори в Канаді **22**

На виборах президента Аргентини переміг представник опозиції **23**

Парламентські вибори у Швейцарській Конфедерації **24**

Парламентські вибори в Польщі **25**

Парламентські вибори в Португалії **26**

Сьомі парламентські вибори у Косово **27**

Вибори у Мозамбіку **29**

У номері використано повідомлення пресслужби Центральної виборчої комісії, інформацію з офіційних сайтів та сторінок у мережі Facebook ЦВК, Державного реєстру виборців, Центру управління навчанням учасників виборчого процесу, громадських та неурядових міжнародних організацій, українських та зарубіжних інформаційних агентств, а також інформацію з відкритих джерел.

VISNYK of the CEC of Ukraine

OCTOBER • 2019

6

FROM OFFICIAL SOURCES

Election process of the first local elections in 86 amalgamated territorial communities to start in Ukraine

On October 11, after considering the request of 21 regional state administrations to decide on the appointment of the first local elections related to the formation of the amalgamated territorial communities, the CEC appointed the first elections in December 22, 2019 in 86 amalgamated territorial communities.

7

The CEC to approve the Calendar Plan for the arrangements and conduct of the first local elections

The Central Election Commission approved the Calendar of Major Organizational Measures to be taken for the arrangements and conduct of the first elections in the amalgamated territorial communities on December 22, 2019.

8

The CEC to finalize the election results in the single-mandate constituency No. 198

On November 5, following the court's decision, the Central Election Commission finalized the voting outcomes of the early parliamentary elections on July 21, 2019 in the single-mandate constituency No. 198, resulted in the relevant protocol thereof.

10

CURRENT INTERVIEW

Oleh Didenko: Credibility of the CEC is the credibility of the elections and the government in general

In an interview to FOCUS, the CEC Chairman spoke about taking up a new position, the elections in Donbass and local elections, as well as the prospects of electronic voting in Ukraine.

14

EVENTS. ACTIVITIES. COMMENTS

Working meeting of CEC members with OSCE delegation

On October 23, there was a working meeting of the CEC members held by Chairman Oleh Didenko with the OSCE Project Coordinator in Ukraine Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary Henrik Villadsen. The event was also attended by the Head of the State Voters Register Administration Mr. Oleksander Stelmakh as well as the heads of other structural units of the CEC Secretariat.

15

International Foundation for Electoral Systems (IFES) in Ukraine to proceed cooperation with CEC

On October 22, Chairman of the Central Election Commission Oleh Didenko met with the Senior Director of the International Foundation for Electoral Systems (IFES) in Ukraine, Mr. Peter Erben. The event was attended by Deputy Chairmen of the Commission Sergiy Dubovyk, Vitaliy Plukar and the CEC Secretary Ms. Olena Gataullina.

16

Introduction of modern technologies in Ukraine's electoral process

On October 23, there was a working meeting between Deputy Head of the Central Election Commission Sergiy Dubovyk, CEC member Sergiy Postivy and the Head of the Information Department of the Commission Secretariat Mr. Valery Striganov with representatives of the International Foundation for Electoral Systems (IFES) in Ukraine Ronan McDermot and Vladlen Basysty.

17

Presentation of TEC model web resource at local elections

On October 31, there was a presentation of the pilot project "Model Web Resource of Territorial Election Commissions during Local Elections" held at the CEC Center for Training of electoral process participants. This product was developed by the OSCE Project Coordinator in Ukraine. The event was attended by members of the Central Election Commission.

18

Civil and political rights in Ukraine

On October 24, there was a roundtable presentation on the Question List to the Cabinet of Ministers held in Kyiv and titled "Old Questions for the New Government: How Ukraine Complies with the Covenant on Civil and Political Rights." Yury Buglak, a member of the Central Election Commission, took part in the event.

19

CEC to discuss ensuring gender equality and inclusiveness of electoral processes

The Central Election Commission held a meeting of its members Viktoriya Glushchenko and Sergiy Postivy with representatives of the International Foundation for Electoral Systems (IFES) in Ukraine, responsible for ensuring gender equality and inclusiveness of political and in particular electoral processes in our country.

20

IMPROVEMENT OF LEGISLATION

CEC to join the process of Electoral Code improvement

On October 28, there was a meeting of the working group on finalization of the draft Electoral Code, established on the basis of the parliamentary Committee on the organization of state authority, Local Self-Government, Regional Development and Urban Planning, where Deputy Chairman of the CEC Vitaliy Plukar presented the amendments to the document, drafted by the Central Election Commission.

21

Better voting availability: Facilitating the change of temporarily voting location

On October 17, the State voter register administration drafted the Procedure for the temporarily voting location change, regardless his / her election address, that was posted on the CEC official web-site. It was also suggested that everyone who is indifferent to public processes in our country can join the development of this document and submit the proposals and comments to it by October 23.

22

ELECTIONS ABROAD

General Election in Canada

The Liberal Party of Canada, led by incumbent Prime Minister Justin Trudeau, won the largest number of constituencies in the country's October 21st general election.

23

An opposition representative won the presidential election in Argentina

On October 27, the presidential election was held in Argentina, the opposition candidate Alberto Fernandez took the lead, gaining about 48% of the vote.

24

Parliamentary elections in the Swiss Confederation

The major vote of the October 20 parliamentary elections in the Swiss Confederation was won by national conservatives led by Tony Brunner.

25

Parliamentary elections in Poland

Poland's ruling Conservative Law and Justice Party gained a landslide victory in the October 13th parliamentary elections. Former Prime Minister and the shadow cardinal of Polish politics Jaroslaw Kaczynski took 44.4% of the vote.

В Україні стартував виборчий процес перших місцевих виборів у 86 об'єднаних територіальних громадах

11 жовтня, розглянувши звернення 21 обласної державної адміністрації щодо прийняття рішення про призначення перших місцевих виборів у зв'язку з утворенням об'єднаних територіальних громад, ЦВК встановила їх відповідність вимогам Конституції України та законів України, а також Порядку призначення перших виборів депутатів сільських, селищних, міських рад ОТГ і відповідних сільських, селищних, міських голів та призначила на неділю, 22 грудня 2019 року, перші вибори у 86 об'єднаних територіальних громадах (1 – міській, 16 селищних та 69 сільських ОТГ).

Зокрема, у Вінницькій області такі вибори відбудуться у 3 об'єднаних територіальних громадах, у Волинській області – у 2 ОТГ, у Дніпропетровській області – в 5 ОТГ, у Донецькій області – в 1 ОТГ, у Житомирській області – в 1 ОТГ, у Закарпатській області – в 9 ОТГ, у Запорізькій області – у 8 ОТГ, в Івано-Франківській області – в 6 ОТГ, у Київській області – в 2 ОТГ, у Кіровоградській області – в 6 ОТГ, у Луганській області – в 1 ОТГ, у Миколаївській області – в 2 ОТГ, в

Одеській області – в 5 ОТГ, у Полтавській області – в 6 ОТГ, у Рівненській області – в 9 ОТГ, у Тернопільській області – в 4 ОТГ, у Харківській області – в 4 ОТГ, у Херсонській області – в 2 ОТГ, у Хмельницькій області – в 4 ОТГ, у Чернівецькій області – в 1 ОТГ, у Чернігівській області – в 5 ОТГ. При цьому Комісія оголосила початок виборчого процесу перших виборів депутатів сільських, селищних, міських рад ОТГ і відповідних сільських, селищних, міських голів з 2 листопада 2019 року.

Загалом, за попередніми підрахунками у цих виборах зможуть взяти участь понад 380 тисяч осіб.

Слід також наголосити, що протягом майже чотирьох попередніх років, з 25 жовтня 2015 року до 30 червня 2019 року, в Україні було призначено перші місцеві вибори у 896 об'єднаних територіальних громадах.

Відтак, після проведення виборів 22 грудня 2019 року загальна чисельність усіх разом взятих призначених перших виборів в ОТГ становитиме 982.

Календарний план підготовки та проведення перших місцевих виборів

ВІДПОВІДНО ДО КАЛЕНДАРНОГО ПЛАНУ:

До 9 листопада

районні виборчкоми повинні створити сільські, селищні, міські виборчі комісії (ТВК) і сформувати їх склад.

До 11 листопада

громадські організації, до статутної діяльності яких належать питання виборчого процесу та спостереження за ним, зареєстровані в установленому законом порядку, можуть звернутися до ЦВК з клопотаннями про дозвіл мати офіційних спостерігачів на перших місцевих виборах.

До 13 листопада

ТВК повинні утворити територіальні, одномандатні виборчі округи для проведення перших місцевих виборів, кількість яких має становити 1734 виборчі округи.

З 2 до 16 листопада

партії повинні представити до ЦВК копії рішення вищого керівного органу партії про участь її місцевих організацій в перших місцевих виборах разом з копією статуту партії.

З 18 листопада

починається процес висунення кандидатів у депутати, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови на відповідних місцевих виборах.

До 27 листопада

триватиме подання до ТВК документів для реєстрації кандидатів у депутати, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови.

До 28 листопада

територіальні виборчкоми прийматимуть рішення про реєстрацію кандидата (кандидатів) у депутати, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови або про відмову в реєстрації.

До 3 грудня

ТВК прийматимуть рішення про скасування реєстрації кандидата в депутати, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови.

До 4 грудня

ТВК повинні затвердити текст виборчого бюлетеня для голосування у відповідному виборчому окрузі.

До 16 грудня

ЦВК повинна ухвалити рішення про реєстрацію або про відмову в реєстрації офіційних спостерігачів від іноземних держав, міжнародних організацій.

До 16 грудня

ВК повинні забезпечити виготовлення поліграфічними підприємствами виборчих бюлетенів.

Загальна сума, передбачена затвердженням ЦВК Розподілом субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на підготовку і проведення перших виборів депутатів сільських, селищних, міських рад ОТГ і відповідних сільських, селищних, міських голів 22 грудня 2019 року, становить 21 млн 842,2 тис. грн.

ЦВК встановила результати виборів в одномандатному виборчому окрузі № 198

На виконання рішення Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду від 5 вересня 2019 року у справі № 9901/486/19, залишеного без змін постановою Великої Палати Верховного Суду від 9 вересня 2019 року в цій справі,

відповідно до статті 96 Закону України "Про вибори народних депутатів України", на підставі протоколів дільничних виборчих комісій з виборів народних депутатів України про підрахунок голосів виборців на виборчих дільницях в одномандатному виборчому окрузі

29 жовтня ЦВК, на виконання судових рішень, завершила здійснювати повноваження окружної виборчої комісії ОВО № 198 на позачергових виборах народних депутатів України 21 липня 2019 року щодо повторного підрахунку голосів виборців на 21 виборчій дільниці цього ОВО.

№ 198, у тому числі з поміткою "Уточнений", протоколів Центральної виборчої комісії та окружної виборчої комісії з виборів народних депутатів України цього округу про повторний підрахунок голосів виборців на відповідній виборчій дільниці Комісія встановила підсумки

голосування в одномандатному виборчому окрузі № 198 на позачергових виборах народних депутатів України 21 липня 2019 року, визнавши обраним народним депутатом України в цьому окрузі Рудика С.Я., про що склала відповідний протокол.

Олег Діденко: Довіра до ЦВК – це довіра до виборів і до влади загалом*

Голова ЦВК розповів про початок роботи на новій посаді, вибори на Донбасі та місцеві вибори, а також про перспективи електронного голосування в Україні.

* За матеріалами інтерв'ю виданню "Фокус".

– **Олегу Миколайовичу, ви стали Головою ЦВК на початку жовтня. Що відчуваєте на новій посаді?**

– Відчуваю набагато вищий рівень відповідальності. Розумію, що представляю тепер не тільки себе, а всю Комісію. Раніше я займався переважно аналітичною роботою. А у Голови ЦВК багато обов'язків, пов'язаних із загальним керівництвом та адміністративними функціями.

– **У порівнянні з попередниками у вас не мало б бути особливих проблем у роботі. Адже більшість членів Комісії – представники однієї партії. Конфліктів всередині ЦВК виникати не повинно.**

– Конфліктів не повинно бути незалежно від того, від якої партії висувалися члени Комісії. Всі вони – представники партії до моменту їх призначення. Після призначення всі члени ЦВК незалежні.

Ще до того як представили кандидатури до нового складу Комісії, в ЗМІ активно поширювалася інформація, що вона буде заангажованою. Ще не були названі прізвища конкретних людей, а вже формувалася негативна громадська думка. Мене це непокоїть. Це підриває довіру до державного органу. Причому безпідставно. Адже дуже важливо, щоб до Комісії була довіра. Довіра до ЦВК – це довіра до виборів і до влади.

– **Теоретично члени ЦВК дійсно незалежні, але на практиці кожен із нас все**

одно з кимось пов'язаний...

– Питання не в тому, хто з ким пов'язаний, хто з ким знайомий, хто з ким працював. Питання в тому, чи впливають ці зв'язки на прийняття рішень. Я думаю, варто дивитися, що людина робить, яким чином формує свою позицію, наскільки ця позиція обгрунтована. Потрібно дати людям можливість проявити себе, а не вішати ярлики задалегідь.

– **Тоді навіщо потрібна була нова Комісія, якщо її члени дійсно незалежні? Адже попередній склад пропрацював менше року.**

– Коли минулого року сформували попередній склад ЦВК, то відразу стали закидати звинувачення щодо її упередженості. Такі ж звинувачення регулярно виникали протягом виборчого процесу і на президентських, і на парламентських виборах. Але коли постало питання про дострокове припинення повноважень ЦВК, ситуація різко змінилася: її стали називати незалежною, а заангажованим – вже майбутній склад. Напевно, така логіка політичного процесу в Україні на даному етапі. Це треба прийняти.

Якщо ж спробувати абстрагуватися, ситуація, на мій погляд, виглядає так. За час роботи попередній склад багато зробив для відновлення довіри до цього органу влади. Одними з перших рішень попередньої ЦВК стали призначення перших виборів в об'єднаних територіальних

громадах та спрощення процедури їх призначення. Значно зріс рівень комунікації зі ЗМІ та громадськими організаціями. ЦВК більш активно брала на себе відповідальність і використовувала повноваження для врегулювання проблемних питань. Наприклад, почала боротися з технологіями на виборах. У тому числі з кандидатами-«двійниками». Хоча це технологія неконкурентної боротьби, але закон не передбачає конкретних методів протидії їй. На останніх виборах Комісія зробила попереджувальний крок, прийнявши Роз'яснення, згідно з якими особи повинні були вказувати своє попереднє прізвище в разі його зміни разом із датою такої зміни. Якщо вони так не робили, це ставало підставою для відмови в реєстрації. Крім того, ЦВК при реєстрації кандидатів застосувала практику нульової толерантності до осіб, які намагалися вводити виборців в оману. Безперечно, в межах своїх повноважень, передбачених законом. У результаті рівень довіри до ЦВК значно зріс. Але вийшло так, що у Комісії не виявилось достатньої довіри з боку Президента і більшості політичних партій, представлених у парламенті, як показали результати голосування. Це і призвело до переобрання.

Загалом, мені важко коментувати політичну складову цього питання. З юридичної точки зору, підставою для дострокового припинення повноважень попередньої ЦВК послужили судові рішення у конкретних справах. Вони

покладені в основу подання Президента про дострокове припинення повноважень.

– **Наступні місцеві вибори повинні відбутися 25 жовтня 2020 року. Але багато політиків говорять про дострокові місцеві вибори. Що ви про це думаєте?**

– Одна справа, якщо ми говоримо про місцеві вибори в якомусь конкретному місці. Інше – коли йдеться про місцеві вибори по всій країні. Без внесення змін до Конституції я не бачу підстав достроково проводити їх загалом по Україні. Наскільки я розумію, зараз у ЗМІ обговорюють питання перших місцевих виборів, які повинні стати результатом реформи адміністративно-територіального устрою. Планується внесення змін до Конституції, новий закон про адміністративно-територіальний устрій, розширення адміністративно-територіальних утворень, які у нас вже є (група, округ, регіон). І як результат – перші вибори. Коли це станеться, залежить від Верховної Ради.

– **А дострокові місцеві вибори в Одесі, Дніпрі, Києві?**

– Це ми вже говоримо про точкові вибори. Підстави для них прописані в законі про місцеве самоврядування. Наприклад, якщо рішенням суду буде встановлено якесь порушення, то після звернення обласної (а в разі Києва – міської) державної адміністрації Верховна Рада може призначити позачергові вибори.

– **Ширилася така інформація, що 8 грудня в Києві відбудуться місцеві вибори. Технічно це реально зробити?**

– Вже ні. Відповідно до закону виборчий процес на місцевих виборах триває 50 днів, а призначаються вони за 70 днів до голосування. Нещодавно у Верховній Раді зареєстрували нову редакцію закону про столицю, в якій передбачені вибори в Києві 8 грудня. Але, наскільки я пам'ятаю, документ не прийняли навіть у першому читанні.

– **Україна імплементувала «формулу Штайнмайєра», в якій йдеться про місцеві вибори на Донбасі. У тому числі на тимчасово окупованих територіях. Чи готова до цього ЦВК?**

– Чи можливі вибори на Донбасі взагалі? На мою думку, на даний момент – ні. Щоб їх там провести, необхідно гарантувати безпеку. Україна повинна взяти під контроль державний кордон, вивести з цієї території іноземні збройні формування. Президент відкрито говорить, що вибори під дулами автоматів не відповідатимуть жодним стандартам. Крім того, необхідно законодавчо врегулювати це питання. У нас діє закон про правовий режим на тимчасово окупованих територіях, в якому чітко сказано, що вибори на тимчасово окупованих терито-

риях не проводяться. Щоб хоча б теоретично говорити про проведення виборів на цих територіях, потрібно прийняти інший закон. Це компетенція Верховної Ради. Які вона пропише процедури, що передбачить, поки прогнозувати складно.

Відновлення роботи структур з ведення Реєстру виборців – одна з ключових проблем, яку доведеться вирішити перед проведенням виборів на тимчасово окупованих територіях після їх звільнення.

– **Якщо ці питання вирішать, чи можливе проведення місцевих виборів і виборів на Донбасі одночасно?**

– Теоретично я такої можливості не виключаю. Практично – не бачу. По-перше, треба розуміти, про які терміни ми говоримо. Чи буде завершена реформа адміністративно-територіального устрою? Як буде проходити процес деокупації територій? Все це залежить від швидкості проходження законопроектів, від внесення змін до Конституції. Якщо реформу не проведуть, місцеві вибори

відбудуться в жовтні наступного року.

– **Чи можливо, на ваш погляд, провести місцеві вибори на Донбасі без перепису населення?**

– З точки зору організації виборів перепис не має значення. Важливий Державний реєстр виборців. У нас є база даних виборців, яка має юридичне значення. Перепис населення важливий більше з точки зору статистики: хто фактично проживає на цій території і яка там ситуація. Нам важлива виборча адреса, яка визначається за даними Державного реєстру.

– **Проблема в тому, що в Державному реєстрі можуть фігурувати прізвища вже померлих людей. Цією обставиною можна скористатися для фальсифікації.**

– Це теза одного з колишніх кандидатів на пост Президента. Він багато про це говорив під час виборчої кампанії. Годі це питання навіть розглядали в судовому порядку, але проблеми не виявили. Питання «мертвих душ» гостро стояло якраз до того, як почав діяти Державний реєстр виборців. Зараз дані загалом коректні. Так, людський фактор десь ще спрацьовує, але в процентному співвідношенні таких випадків дуже мало, вони ні на що не впливають. Дані Державного реєстру оновлюються постійно. Органи влади зобов'язані подавати відомості про смерть громадян

до ДРВ, на підставі цих відомостей уточнюється Реєстр. Якщо ми отримуємо інформацію з інших джерел про помилки, інформація уточнюється.

– **Скільки часу знадобиться, щоб сформувати Державний реєстр виборців в ОРДЛО?**

– На момент окупації в 2014 році ми зафіксували дані, але втратили контроль над відділами ведення Реєстру на окупованих територіях, оскільки втратили контроль над територіями. Як на Донбасі, так і в Криму. Що там відбувається зараз, ніхто не знає. Відновлення роботи структур ведення Реєстру виборців – одна з ключових проблем, яку доведеться вирішити перед проведенням виборів на тимчасово окупованих територіях після їх звільнення.

– **Але як відновити дані для Реєстру без перепису? Добре, ми відновимо контроль. Проте, як дізнатися, скільки людина насправді живе на Донбасі?**

– Це питання дуже складне. Його потрібно вирішити на законодавчому рівні. Без цього провести вибори неможливо.

– **Що саме потрібно прописати в новому законі?**

– Механізм. Зараз ЦВК активно включилася в роботу над Виборчим кодексом. Але питання, як визначити механізм оновлення Реєстру виборців на тимчасово окупованих

територіях, поки не вивчалось. Думаю, якщо буде йти робота над законопроектом про вибори на деокупованих територіях, ЦВК теж візьме участь в цьому процесі. Ми запропонуємо якийсь дієвий шлях.

– **Якщо вибори на Донбасі все-таки відбудуться, як організувати голосування внутрішньо переміщених осіб?**

– Виходячи з тієї законодавчої бази, яка є, вони зможуть проголосувати, якщо прийдуть на Донбас.

– **Але ці люди вже кілька років живуть і працюють тут, навіщо їм туди їхати?**

– Теоретично законодавчо можна передбачити участь переселенців у виборах на Донбасі поза реєстрацією місця проживання. Але реалізувати це фактично неможливо. Яким чином бюлетені для голосування, наприклад за міського голову Донецька, поширити по всій країні?

– **Президент Зеленський пообіцяв українцям «Державу у смартфоні». Коли перейдемо на електронне голосування?**

– Напевно, це наше майбутнє, і рано чи пізно весь світ перейде на такі технології. Але сьогодні для України це передчасна інновація. Передусім з технічних причин. Щоб говорити про практичну реалізацію, насамперед потрібно забезпечити механізм електронної ідентифікації всіх виборців. І над цим потрібно працювати.

Робоча зустріч членів ЦВК з делегацією ОБСЄ

23 жовтня відбулася робоча зустріч членів Центральної виборчої комісії на чолі з Головою Комісії Олегом Діденком з Координатором проектів ОБСЄ в Україні Надзвичайним і Повноважним Послом Генріком Вілладсеном. У заході також взяли участь керівник Служби розпорядника Державного реєстру виборців Олександр Стельмах та керівники структурних підрозділів Секретаріату Комісії.

Голова Комісії подякував Координатору проектів ОБСЄ в Україні за багаторічну підтримку й допомогу, що надавалася ЦВК з самого початку співпраці. Зокрема, за передану для потреб Комісії офісну техніку та приладдя, участь у навчанні членів комісії під час усіх виборчих процесів, підготовку просвітницьких матеріалів, навчальних збірників та організацію для обміну досвідом закордонних відряджень тощо.

Своєю чергою, Генрік Вілладсен теж наголосив на довгому (понад 10 років) співробітництві та додав, що він як Координатор готовий і надалі всіляко підтримувати діяльність Комісії щодо організації і проведення виборів та виконання Україною своїх зобов'язань.

Під час насиченого спілкування сторони обговорили низку актуальних питань щодо подальшої співпраці між ЦВК та Координатором проектів

ОБСЄ в Україні. Зокрема, йшлося про організацію навчального візиту членів Комісії до Королівства Норвегія для вивчення закордонного досвіду застосування системи електронного документообігу в органах адміністрування виборів. У цьому контексті була обговорена й можлива конкретна допомога щодо запровадження такої системи в ЦВК.

Окрім того, учасники зустрічі зупинилися на питаннях вдосконалення конференц-системи залів засідань Комісії, зокрема, трансляції засідань на офіційному вебсайті ЦВК,

проведення регіональних презентацій прототипу веб-ресурсу територіальних виборчих комісій і його пілотування, створення чат-боту ЦВК для інформування виборців, організації навчання співробітників управління інформатизації Секретаріату Комісії. Також ішлося про закупівлю і передачу обладнання для покращення кіберзахисту електронних систем Державного реєстру виборців.

На завершення зустрічі Голова Комісії Олег Діденко наголосив, що вбачає одним із своїх головних завдань модернізацію Комісії, впровадження в її діяльність новітніх технологій. Тож, за його словами, в цьому аспекті всі запропоновані під час нинішньої зустрічі проекти є дуже ефективними, важливими та корисними для Центральної виборчої комісії. При цьому сторони домовилися щодо їхньої конкретизації вже найближчим часом під час наступних фахових зустрічей за кожним із окреслених напрямів.

Міжнародна фундація виборчих систем (IFES) в Україні продовжить співпрацю з ЦВК

22 жовтня відбулася зустріч Голови Центральної виборчої комісії Олега Діденка зі Старшим директором Міжнародної фундації виборчих систем (IFES) в Україні паном Пітером Ербеном. У заході також взяли участь заступники Голови Комісії Сергій Дубовик, Віталій Плукар та секретар Комісії Олена Гатаулліна.

Голова Комісії підкреслив, що новообрана ЦВК підтримуватиме у своїй діяльності принципи відкритості і прозорості, притаманні діяльності попередніх складів Комісії, тож цінує високий рівень

співробітництва, який склався між ЦВК та IFES. "Мені приємно відзначити плідність співпраці і успішність спільних заходів, які проводилися разом з IFES в останні роки. Тож сподіваюся, що якість нашого співробітництва

буде лише зростати", – наголосив Олег Діденко.

Своєю чергою, пан Пітер Ербен зазначив, що всі ці роки IFES незмінно й непорушно підтримувала Центральну виборчу комісію і,

за його словами, він не бачить перешкод, щоб ця підтримка здійснювалася й надалі.

Згодом він детально поінформував про всі аспекти діяльності IFES в Україні, зокрема й щодо майбутньої допомоги Центральній виборчій комісії. Зокрема, йшлося про формування стратегії діяльності ЦВК, забезпечення кібербезпеки, модернізацію підрахунку голосів, стратегічні комунікації, посилення роботи Центру управління навчанням учасників виборчих

процесів при Комісії тощо.

Окремо пан Пітер Ербен зупинився на організації конференції "Президентські та парламентські вибори-2019: вивчені уроки та рекомендації", яку IFES організовує спільно з Координатором проектів ОБСЄ в Україні та Офісом Ради Європи в Україні 13–14 листопада 2019 року. При цьому він звернувся до Комісії стати співорганізатором цього заходу. Ця пропозиція була позитивно підтримана керівництвом ЦВК.

У ході спілкування сторони обговорили можливість тісної співпраці у процесі підготовки пропозицій щодо вдосконалення Виборчого кодексу. "Для нас важлива ваша підтримка у процесі вдосконалення Виборчого кодексу, який, сподіваюся, в остаточному варіанті буде відповідати високим міжнародним стандартам і нашим виборчим реаліям", – наголосив Голова Комісії Олег Діденко.

Впровадження сучасних технологій у виборчі процеси в Україні

23 жовтня відбулася робоча зустріч заступника Голови Центральної виборчої комісії Сергія Дубовика, члена Комісії Сергія Постівого та начальника управління інформатизації Секретаріату Комісії Валерія Стріганова з представниками Міжнародної фундації виборчих систем (IFES) в Україні Роналдом Мак Дермотом та Владленом Басистим.

Захід був присвячений дослідженню доцільності запровадження сучасних технологій у виборчі процеси в Україні. Зокрема, обговорювалися питання цифрових списків виборців та можливості електронного звернення виборця щодо тим-

часової зміни місця голосування без зміни його виборчої адреси, застосування механізмів автоматизації деяких процедур на виборчих дільницях, а також цифрових систем опрацювання результатів тощо.

Учасники зустрічі дійшли

висновку, що одним із важливих питань, які потребують вирішення успішної діджиталізації виборчого процесу, є надання можливості Центральній виборчій комісії пілотувати окремі проекти щодо впровадження новітніх виборчих технологій.

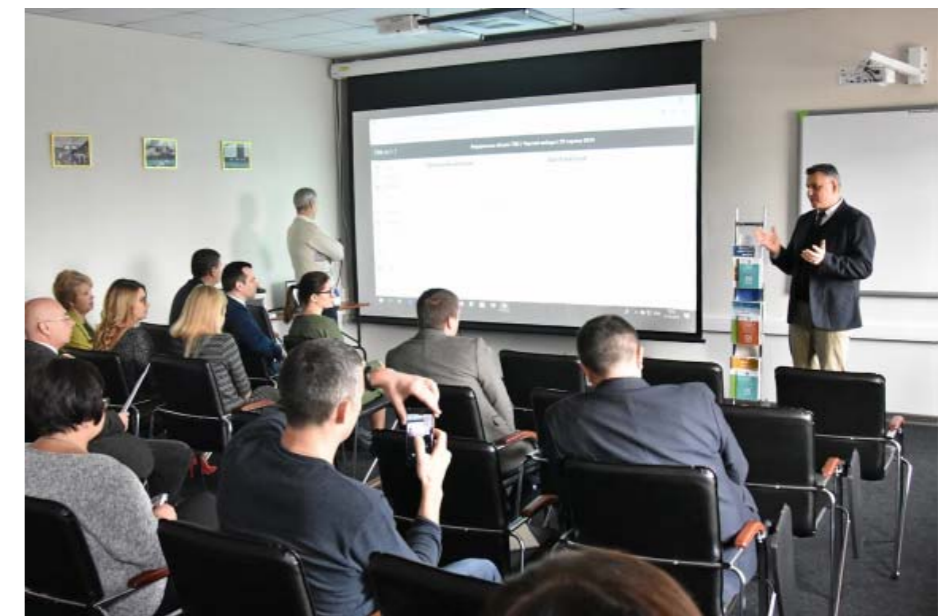
Презентація модельного вебресурсу ТВК на місцевих виборах

31 жовтня у Центрі управління навчанням учасників виборчих процесів при Центральній виборчій комісії відбулася презентація пілотного проекту "Модельний вебресурс територіальних виборчих комісій на місцевих виборах". Цей продукт розроблено Координатором проектів ОБСЄ в Україні. У заході взяли участь члени Центральної виборчої комісії.

Захід, в якому взяли активну участь члени Центральної виборчої комісії, провів спеціаліст з питань виборів та врядування Координатора проектів ОБСЄ в Україні Євген Побережний.

Головною метою створення сучасного вебресурсу є значне покращення обміну інформацією між територіальними виборчими комісіями та Центральною виборчою комісією щодо організації підготовки та проведення місцевих виборів.

Впровадження цього інформаційного ресурсу на практиці повинно стати ефективним шляхом вирішення питань інформування громадськості, а також інструментом інформаційного обміну між організаторами виборів. При цьому планується всебічне урахування потреб і завдань, покладених на відповідні виборчі комісії. Крім

того, вебресурс сприятиме забезпеченню стандартизованого і максимально повного відображення великого обсягу інформації, пов'язаної з місцевими виборами, на всій території України.

За словами Євгена

Побережного, поки що презентований вебресурс знаходиться на стадії розробки. Тож його автори готові врахувати всі конструктивні зауваження, рекомендації та пропозиції членів Центральної виборчої комісії.

Громадянські та політичні права в Україні

24 жовтня у Києві відбулася презентація Списку запитань до Кабінету Міністрів України, яка пройшла у формі круглого столу, на тему: "Старі питання для нового Уряду: як Україна дотримується положень Пакту про громадянські та політичні права". У заході, організованому Громадською організацією "Громадський холдинг "Група впливу", взяв участь член Центральної виборчої комісії Юрій Буглак.

Перелік запитань, презентований під час круглого столу, був підготовлений на основі аналізу численних порушень прав осіб, які постраждали внаслідок збройної агресії на Сході України. Йдеться про внутрішньо переміщених осіб та осіб, що залишилися проживати

на тимчасово окупованих територіях, а також осіб, які були позбавлені особистої свободи з політичних мотивів на цих територіях.

Один із блоків запитань стосувався обмеження виборчих прав внутрішньо переміщених осіб (ВПО). Зокрема, щодо законодавчих та практичних заходів, які мали бути вжиті для того, щоб ВПО могли реалізувати своє право голосу на загальнодержавних та місцевих виборах. Також було поставлене запитання стосовно того, чи планує Уряд України ініціювати внесення змін до законів України для запобігання дискримінації на основі реєстрації місця проживання, зокрема щодо реалізації політичних прав ВПО та інших мобільних усередині країни громадян.

Ще одне із запитань

стосувалося вдосконалення Виборчого кодексу України, який нині готується у профільному Комітеті Верховної Ради України. Йшлося, зокрема, про забезпечення виборчих прав ВПО та інших мобільних усередині країни громадян на всіх виборах, у тому числі на місцевому рівні.

Під час обговорення питань круглого столу його учасники в ході активних дискусій намагалися визначити найбільш ефективні шляхи вирішення проблем, пов'язаних з подоланням наслідків збройної агресії на Сході України в контексті порушення громадянських та політичних прав осіб, що постраждали. У підсумку були напрацьовані запитання та пропозиції, які будуть спрямовані до відповідних органів влади.

ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНІ ОСОБИ ОТРИМАЮТЬ ПРАВА УЧАСТІ У МІСЦЕВИХ ВИБОРАХ

Уже найближчим часом для всіх внутрішньо переміщених осіб відновлять право голосу. Про це під час виїзного засідання Комітету з питань прав людини, деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій у Донецькій, Луганській областях та АР Крим, міста Севастополя,

національних меншин і міжнаціональних відносин – заявив голова Комітету Дмитро Лубінець.

– Ми проводили консультації зі спеціалістами щодо внесення поправок до виборчого законодавства. Усі погодилися з тим, що кожен громадянин України повинен

мати право голосу. Тому після завершення реформи децентралізації одночасно пройдуть вибори в усіх об'єднаних територіальних громадах, і 100% переселенців матимуть право проголосувати на цих виборах, – наголосив Дмитро Лубінець.

У ЦВК обговорили забезпечення гендерної рівності та інклюзивності виборчих процесів

У Центральній виборчій комісії відбулася зустріч членів Комісії Вікторії Глуценко та Сергія Постівого з представниками офісу Міжнародної фундації виборчих систем (IFES) в Україні, які опікуються забезпеченням гендерної рівності та інклюзивності політичних, зокрема виборчих процесів у нашій країні.

У заході взяли участь старший міжнародний радник з питань інклюзивності Вірджинія Аткинсон, програмний радник Мередіт Апплгейт, менеджер з питань гендеру та інклюзії Олександра Палагнюк, а також директор Центру управління навчанням учасників виборчих процесів при ЦВК Євгенія Павловська.

Під час зустрічі було представлено мандат офісу IFES

в Україні та його попередні напрацювання і стратегічне бачення забезпечення гендерної рівності, доступності й інклюзивності виборчих процесів. Ішлося також про майбутню співпрацю IFES та ЦВК у цих важливих напрямках.

При цьому Вікторія Глуценко та Сергій Постівий наголосили, що забезпечення гендерної рівності, доступності та інклюзивності виборчих

процесів є одним із пріоритетів у діяльності нового складу Комісії. Відтак, серед першочергових завдань є поновлення на базі ЦВК робочої групи щодо інклюзивності та створення робочої групи з питань гендерної рівності. За словами представників офісу IFES в Україні, вони готові долучитися до цієї роботи та надавати всіляку підтримку й допомогу.

ЦВК долучилася до процесу вдосконалення Виборчого кодексу

28 жовтня на засіданні робочої групи з питань доопрацювання проекту Виборчого кодексу, створеної на базі Комітету Верховної Ради України з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування, заступник Голови ЦВК Віталій Плукар запропонував проєкт змін Центральної виборчої комісії до документа.

Зокрема, ЦВК пропонує змінити структуру Виборчого кодексу і порядок його книг щодо окремих видів виборів з тим, аби він був більш зрозумілим для працівників органів адміністрування виборів та громадськості. Також Комісія запропонує винести положення, що стосуються внутрішньої організації та повноважень ЦВК та Державного реєстру виборців за межі Кодексу, оскільки, на її думку, діяльність цих інституцій краще регулювати окремими спеціальними законами, як це здійснюється зараз. ЦВК також вказала на необхідність заміни старих термінів та правових норм на ті, які є в чинному виборчому законодавстві, усунення суперечливих норм і використання єдиного підходу до всіх видів виборів, а також спрощення вимог до форми та змісту певної виборчої документації, яка наразі є надмірно складною.

Документ ЦВК також

містить зміни до змісту Кодексу, зокрема щодо того, аби переглянути організаційну структуру ЦВК та на практиці дозволити їй мати регіональні представництва. У кожному виборчому окрузі постійний експерт ЦВК може виступати професійним членом ОВК з правом дорадчого голосу під час виборів, а в міжвиборчий період – здійснювати адміністративні й освітні заходи від імені ЦВК на місцевому рівні. ЦВК також пропонує, аби робота членів виборчих комісій могла оплачуватися за рахунок коштів виборчих фондів партій та кандидатів, які їх висувають, а не з державного чи місцевих бюджетів.

Згідно з рекомендаціями міжнародних спостерігачів, у документі пропонується консолідувати процес вирішення виборчих спорів з тим, аби всі скарги та звернення, пов'язані з виборами, розглядалися в судовому порядку, а виборчі комісії усіх рівнів були звільнені від цього завдання.

Щодо впровадження нових виборчих технологій, ЦВК запропонує розширити повноваження органу адміністрування виборів, що дасть змогу Комісії проводити дослідження та експериментальні випробування інноваційних технологій, у тому числі на пілотній основі. ЦВК також підтримує попередні пропозиції щодо систематичної модернізації законодавства та вдосконалення нормативної бази стосовно регулювання соціальних медіа та Інтернету під час виборів.

Щодо залежних від часу закупівель виборчих матеріалів, робіт та послуг, ЦВК пропонує звільнити їх від процедури для здійснення публічних закупівель (Ргозогго), але з обов'язковою публікацією всіх контрактів у електронній системі закупівель. Комісія також хоче на законодавчому рівні закріпити можливість отримувати фінансування за кошти проєктів міжнародної технічної допомоги та донорських програм.

Доступніші вибори: спрощення порядку тимчасової зміни місця голосування

17 жовтня Центральна виборча комісія на своєму вебсайті оприлюднила підготовлений Службою розпорядника Державного реєстру виборців проєкт Порядку тимчасової зміни місця голосування виборця без зміни його виборчої адреси. Також було запропоновано всім небайдужим до суспільних процесів у нашій державі долучитися до опрацювання цього документа та надати свої пропозиції і зауваження до нього до 23 жовтня включно.

Запропонована редакція Порядку містить низку принципово нових положень, спрямованих на сприяння реалізації права голосу кожного виборця.

Зокрема, зазначеним проєктом Порядку передбачається наступне:

– можливість використання механізму тимчасової зміни місця голосування (ТЗМГ) виборцем, стосовно якого у Державному реєстрі виборців (Реєстрі) наявна службова відмітка про вибуття з виборчої адреси (виборча адреса якого не визначена);

– можливість звернення виборця до органу ведення Реєстру із заявою про ТЗМГ не лише у паперовій, а й в електронній формі. Таке електронне звернення подається виборцем з накладенням його електронного підпису, прирівняного до власноручного підпису відповідно до Закону України "Про електронні довірчі послуги". Це дозволить виборцям змінити місце голосування без відвідування органів ведення Реєстру, а також зменшить навантаження на працівників цих органів;

– можливість подання виборцями, які постійно нездатні пересуватися самостійно, до органу ведення Реєстру звернення щодо ТЗМГ через уповноважених осіб;

– спрощення процедури звернення щодо ТЗМГ для виборців, які проживають або перебувають за межами України, шляхом подання відповідної заяви до органу ведення Реєстру в Міністерстві закордонних справ України через відповідну закордонну дипломатичну установу України;

– оптимізація ТЗМГ під час виборчого процесу виборів Президента України через надання можливості виборцю

визначитися із ТЗМГ або лише в день виборів Президента України, або на обох етапах виборчого процесу (під час голосування в день виборів Президента України та в день повторного голосування).

З метою демократизації електоральних процесів в Україні Комісія вважає за необхідне вивчити думку громадськості та експертного середовища стосовно запропонованого способу нормативного врегулювання механізму ТЗМГ.

За цей час до ЦВК надійшла низка різноманітних пропозицій.

Комісія висловлює щире подяку всім представникам громадських організацій, експертного середовища та окремим громадянам, хто винайшов час та долучився до відповідних напрацювань. Окремо слід відзначити Громадянську мережу ОПОРА, яка постійно бере активну участь у виборчих процесах в Україні, за надання свого бачення спрощення зазначеної процедури для виборців.

Комісія обговорить та узагальнить всі надіслані пропозиції та визначиться щодо їх урахування.

Загальні вибори в Канаді

Ліберальна партія Канади, очолювана чинним прем'єр-міністром Джастіном Трюдо, отримала перемогу у найбільшій кількості округів на загальних виборах, які пройшли в країні 21 жовтня.

За офіційними підрахунками, Ліберальна партія отримає щонайменше 156 мандатів із 338.

На другому місці опинилася Консервативна партія, яка проведе до парламенту 121 депутата, що на 24 більше, ніж у попередньому скликанні.

Суттєво збільшить своє представництво в канадському парламенті і Квебекський блок, який виступає за суверенітет провінції Квебек. Партія отримала перемогу в 32 одномандатних округах, хоча раніше мала лише 10 місць.

Натомість Нова демократична партія втратила більшість народної підтримки й відправить до Оттави всього 24 депутати. Це на 16 осіб менше, ніж представляло партію раніше.

Великий успіх на виборах

продемонструвала партія Зелених, яка втричі збільшила своє представництво у федеральному парламенті.

У попередньому скликанні парламенту Ліберальна партія мала 177 голосів й могла одноосібно формувати уряд та ухвалювати більшість важливих рішень. Тепер їй доведеться формувати коаліції з іншими партіями. Найвірогідніше Джастін Трюдо залишиться прем'єр-міністром Канади, але партії доведеться йти на поступки в інших питаннях, у тому числі урядових призначеннях.

Прикметно, що найбільше голосів по країні отримала Консервативна партія, хоча в загальному підрахунку консерватори здобули менше мандатів.

На виборах президента Аргентини переміг представник опозиції

В Аргентині 27 жовтня пройшли вибори президента, на яких переміг кандидат від опозиції Альберто Фернандес (Alberto Fernandez). Він набрав близько 48 % голосів, а чинний президент, ліберал Маурісіо Макрі (Mauricio Macri) – 40,4 %.

Законодавство Республіки вимагає для перемоги на президентських виборах заручитися підтримкою не менше 45 відсотків тих, хто проголосував. Кандидат може перемогти і при отриманні 40–45% голосів, якщо найближчий конкурент відстає на не менш ніж 10 відсотків.

Макрі вже визнав свою поразку і привітав Фернандеса з перемогою. Своєю чергою, переможець виборів заявив

про намір обговорити передачу влади з чинним президентом і співпрацювати з ним у майбутньому.

Саме економічну політику неолібералізму проводив Макрі. За його правління Аргентина спершу покращила своє фінансове становище, проте незавершеність економічних реформ знову повернула країну в часи гіперінфляції.

Уже в серпні, коли суперник Макрі здобув перемогу на попередньому голосуванні, ринки відреагували на можливу перемогу Фернандеса різким падінням курсу національної валюти. Не допомогло навіть те, що Фернандес пообіцяв не псувати відносин із Міжнародним валютним фондом і водночас боротися за поліпшення становища малозабезпечених.

Парламентські вибори у Швейцарській Конфедерації

За результатами парламентських виборів у Швейцарській Конфедерації, які пройшли 20 жовтня, перемогу отримали націонал-консерватори.

Як і очікувалося, Швейцарська народна партія (права консервативна націоналістична партія) в порівнянні з виборам 4-річної давнини опинилася в найбільшій програші; вона втратила 11 місць у Національній раді. Однак, очевидно, залишається найсильнішою партією з 54 місцями.

SVP отримала 25,6% голосів у "великій палаті" Федеральних зборів, яка нараховує 200 депутатів.

На другому місці Соціал-демократична партія з 16,6%, або 38 мандатів.

Ліберально-демократична партія посіла третє місце з 15,3%, що становить 28 мандатів.

Стільки ж крісел відійшло Зеленим. І це стало основною несподіванкою виборів, які ЗМІ вже назвали "кліматичними виборами". Партія захисників природи покращила свій результат на 5,9% і отримала 13%.

Зелені вперше випередили

Християнсько-демократичну партію, яка набрала лише 11,4% голосів.

Також у Національну раду пройшли Зелено-ліберальна партія, Бюргерсько-демократична партія, Євангелістська народна партія, Ліга Тічіно.

У Раді Кантонів (верхню палату, яка складається з 46 депутатів) пройшли християнські демократи, радикальні ліберали, націоналісти, соціал-демократи і Зелені.

Парламентські вибори в Польщі

Правляча у Польщі консервативна партія "Право і справедливість" здобула переконливу перемогу на парламентських виборах 13 жовтня. За політичну силу колишнього прем'єр-міністра і сірого кардинала польської політики Ярослава Качинського проголосувало 44,4% виборців – ще більше, ніж на попередніх парламентських виборах у 2015 році.

"Право і справедливість" зможе знову сформувати однопартійний уряд. Основний противник польських консерваторів – соціал-демократична партія "Громадянська платформа" колишнього міністра закордонних справ Гжегоша Схетини отримала 26,8%. За партію "Конфедерація" Януша Корвіна-Мікке, який виступає за зближення з Росією і оголошений персоною нон-грата в Україні за відвідування Криму, віддали голоси лише 6,8% поляків.

Перемога партії "Право і справедливість" свідчить про те, що польське суспільство повною мірою влаштовує державний курс уряду Матеуша Моравецького, який знаходиться в непростих відносинах з Єврокомісією і проводить політику зближення зі США.

Правляча партія "Право і справедливість" користується високою підтримкою виборців через масові соціальні реформи, проведені нею останніми роками.

Ярослав Качинський, лідер консервативної партії "Право і справедливість"

Одночасно її критикують за надто сильну націоналістичну позицію, підтримку законів, які обмежують свободу ЗМІ і незалежність правосуддя, а також провокацію насильства проти ЛГБТ-спільноти.

Нагадаємо, згідно з попередніми підрахунками, явка на виборах у Польщі становила 51,6%, що на кілька пунктів вище від результату парламентських виборів у 2011 році, коли на вибори прийшли 48,9% громадян. Державна виборча комісія 27 жовтня подала остаточні підсумки виборів з поділом на мандати.

Парламентські вибори в Португалії

За результатами парламентських виборів, що відбулися в Португалії 6 жовтня, найбільшу кількість голосів виборців здобула керівна Соціалістична партія, набравши 36,65% голосів. Найближчий її конкурент, Соціал-демократична партія, – 27,9%. Отже, у парламенті, що складається із 230 депутатів, у цих політсил буде 106 і 77 місць відповідно.

До законодавчого органу Португалії проходить сім партій, три з них за підсумками виборів матимуть лише по одному місцю в парламенті.

Явка на виборах становила 54,5%.

Лівоцентристська Соціалістична партія отримала більшість голосів на загальних виборах у Португалії.

Після формування коаліції партія продовжить керувати країною в наступні 4 роки.

Соціалісти отримали 106 місць, в порівнянні з 77 місць

для Соціал-демократичної партії, яка посіла друге місце.

Парламент обирає уряд, як правило, з членів партії, яка має більшість у парламенті.

Соціалісти, однак, не досягли до парламентської більшості.

Антоніу Кошта, лідер соціалістів і чинний прем'єр-міністр, заявив, що почне переговори з іншими партіями з метою забезпечення політичної угоди на найближчі чотири роки.

Лівий блок, який отримав 19 місць, повідомив, що

готовий почати переговори з соціалістами за урядовою програмою.

Невеликі маргінальні партії також отримали кілька місць, і деякі з них можуть стати партнерами соціалістів у формуванні уряду.

Кошта прийшов до влади чотири роки тому, пообіцявши скасувати заходи жорсткої економії, введені під час фінансової кризи в Європі, коли Португалія потребувала міжнародної допомоги.

Сьомі парламентські вибори у Косово

На сьомих парламентських виборах у Косово, які пройшли 6 жовтня, найбільше голосів отримали рух "Самовизначення" Альбіна Курті та Демократична спілка Косова, яку очолює Іса Мустафа.

У боротьбі за 120 місць у парламенті брали участь 20 партій, чотири коаліції та один незалежний кандидат. При цьому 20 місць у парламенті зарезервовані за представниками етнічних меншин.

Головними конкурентами на виборах були найбільші партії: "Демократична ліга Косова" (LDK), "Демократична

партія Косова" (PDK) президента країни Хашима Тачі та партія "Самовизначення", які йшли на вибори поодиночі. Також фаворитами вважалися "Альянс за майбутнє Косова" (ААК) експрем'єра Рамуша Харадіяна та "Новий альянс для Косова" (АКР).

Ключовими темами передвиборних кампаній партій

були відновлення переговорів із Сербією, спрямованих на нормалізацію відносин між двома країнами, боротьба з високим рівнем безробіття, яке зараз досягає 25%, а також з організованою злочинністю та корупцією.

На виборчі дільниці прийшли 44% із 1,9 мільйона виборців. Вони обирали 120 депутатів. Своїх кандидатів висунули 25 партій та коаліцій. Голосування, за словами закордонних та місцевих спостерігачів, пройшло без значних інцидентів та порушень.

Перемогу здобули опозиційні партії, що виступають за відновлення діалогу про нормалізацію відносин із Сербією. Партія "Самовизначення" (Vetëvendosje) набрала майже 26 відсотків, а "Демократична ліга Косова" (LDK) – 25 відсотків голосів виборців.

Альбін Курті, лідер руху "Самовизначення"

Демократична партія Косова, заснована як політичне крило повстанської армії косовських албанців – "Армії визволення Косова", яка була при владі з 2007 року, набрала лише 21 відсоток і визнала свою поразку. Також у числі тих, хто програв, опинився і Альянс за майбутнє Косова, що входив до правлячої коаліції, – за нього проголосували 12 відсотків косоварів.

На думку оглядачів, причиною низької явки є економічна криза й те, що впродовж минулих 11 років усі уряди обвинувачували

попередників у корупції, і жоден з них не вживав ефективних

заходів проти порушників закону. Отож, більшість громадян упевнена, що політична еліта корумпована та що немає політичної сили, готової розпочати процес глибокої перебудови суспільства й економіки. Косово проголосило незалежність від Сербії у 2008 році в односторонньому порядку. Незалежність країни визнали понад 100 держав, насамперед більшість країн Заходу, та Сполучені Штати; не визнали незалежності Сербія і Росія. Україна також не визнала незалежність Косова.

ВІДСТАВКА ПРЕМ'ЄР-МІНІСТРА КОСОВА

Позачергові парламентські вибори в колишній провінції Сербії були призначені після того, як 19 липня лідер Альянсу за майбутнє Косова і глава уряду в Приштині Рамуш Харадінай пішов у відставку. Політик і колишній польовий командир обіймав пост косовського прем'єра з 2017 року.

Рішення про відставку Харадінай

ухвалив після того, як Спеціальний трибунал у Гаазі з розслідування воєнних злочинів у Косові викликав його на допит як підозрюваного у вчиненні воєнних злочинів проти сербського населення під час війни в 1999 році. 22 серпня, через місяць після відставки прем'єр-міністра, парламент Косова оголосив про саморозпуск.

Загальні вибори у Мозамбіку

У Мозамбіку 15 жовтня пройшли президентські і парламентські вибори, а також вибори до законодавчих зборів усіх провінцій.

У країні, де минулого літа завершилася тривала шестирічна громадянська війна, голосування пройшло в спокійній обстановці, не надійшло жодного повідомлення про будь-які інциденти.

Чинний президент Мозамбіку Філіпе Н'юсі

на президентських виборах отримав 73% голосів виборців.

Філіпе Н'юсі представляє правлячу партію «Фронт визволення Мозамбіку» («ФРЕЛІМО»), чії кандидати також отримали більшість на парламентських і губернаторських виборах.

Кандидат	Партія	Голоси	%
Філіпе Н'юсі	ФРЕЛІМО	3,334,571	74.62
Оссуфо Момаде	РЕНАМО	904,382	20.24
Давіз Сіманго	MDM	200,377	4.48
Маріо Альбіно	AMUSI	29,302	0.66

Філіпе Н'юсі з 2008 року працював міністром оборони Мозамбіку. Він переміг на виборах президента в 2014 році і вступив на

посаду 15 січня 2015 року.

Головний суперник чинного президента і лідер опозиційної партії «РЕНАМО» («Ренамо») Осуфу Момаді отримав 22% голосів.

Два інші учасники президентських виборів – голова парламентської партії «Демократичний рух Мозамбіку» (MDM) Давіз Сімангу і очільник партії AMUSI Маріу Альбіну завоювали близько 4% і менше 1% голосів виборців відповідно.

До парламенту увійшли лише 3 партії з 25, набравши відповідно: ФРЕЛІМО – 76,25% голосів, РЕНАМО – 16,96% голосів та MDM – 4,75% голосів.

Партія	Голоси	%
ФРЕЛІМО	2,612,365	76.25
РЕНАМО	581,029	16.96
MDM	162,834	4.75

